<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

કાકાડિયા બિલ્ડર્સ પ્રા. લિમિટેડ. અને અન્ય.

વી.

આવકવેરાના અધિકારીનો આદેશ ૧ (૩) અને અન્ય.

(૨૦૧૯ ની **સિવિલ અપીલ નં.૨૪૯૧–૨૪૯૨**)

૦૫ માર્ચ, ૨૦૧૯

[**અભય મનોહર સાપ્રે અને દિનેશ મહેશ્વરી, ન્યાયમૂર્તી શ્રીઓ**]

આવકવેરો અધિનિયમ , ૧૯૬૧ કલમ ૧૫૪,૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી, પ્રકરણ XIX એ. કર જવાબદારી નક્કી કરવા માટે મૂલ્યાંકન કાર્યવાહીની અનિર્ણિત અવસ્થા દરમિયાન અપીલકર્તા–કરપાત્ર વ્યક્તિએ સમાધાન આયોગ સમક્ષ સમાધાન અરજીઓ દાખલ કરી હતી.૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના રોજ, સમાધાન પંચે એક આદેશ પસાર કર્યો અને અમુક વધારા કર્યા અને અધિનિયમ ની કલમ ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી હેઠળ વ્યાજ માફ કર્યું. નારાજ, અપીલકર્તા અને મહેસૂલ બંનેએ સુધારણા અરજીઓ દાખલ કરી.જેના પરિણામે, સમાધાન પંચે

તારીખ ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ ના આદેશ દ્વારા અધિનિયમ ની કલમ ૧૫૪ હેઠળ તેના તારીખ ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશમાં સુધારો કર્યો, જયા સુધી તે વ્યાજ માફી સાથે સંબંધિત છે, જે અપીલકર્તા–કરદાતાને આપવામાં આવ્યો હતો.જો કે, ઉચ્ચ અદાલતે સેટલમેન્ટ કમિશનના ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ ના આદેશને રદ કર્યો હતો.ત્યારબાદ, મહેસૂલ વિભાગે હાઈકોર્ટમાં ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશ સામે અરજીઓ દાખલ કરી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે તેના તારીખના ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ ના આદેશમાં સમાવિષ્ટ સેટલમેન્ટ કમિશનના નિર્દેશોના સંદર્ભમાં વ્યાજની માફીને ઉલટાવીને સેટલમેન્ટ કમિશનના તારીખના ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશમાં ફેરફાર કર્યો.અપીલ પર, ચુકાદો આપ્યોઃહાઈકોર્ટનો અભિગમ અધિકારક્ષેત્ર વગરનો હતો.ઉચ્ચ અદાલત એ જોવામાં નિષ્ફળ ગઈ કે સેટલમેન્ટ કમિશનના ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ તારીખના આદેશને ઉચ્ચ અદાલત પોતે જ બ્રિજલાલ કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત અધિનિયમ પ્રકાશમાં પસાર કરેલા પ્રથમ રાઉન્ડમાં રદ કરી દીધો હતો, જેમાં તેણે જણાવ્યું હતું કે સેટલમેન્ટ કમિશનને કાયદાની કલમ ૧૫૪ હેઠળ આદેશો પસાર કરવાની કોઈ સત્તા નથી. તેથી, ઘાસવાલા કેસ અને બ્રિજલાલ કેસમાં નિર્ધારિત કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો વાદગ્રસ્ત આદેશ અને સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને તેણે વ્યાજની માફીના સંબંધમાં આ મુદ્દાનો નિર્ણય લીધો હતો.કરદાતા દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજની માફી સંબંધિત મુદ્દા પર નવેસરથી નિર્ણય લેવા માટે સમાધાન આયોગને કેસ

મોકલવામાં આવ્યો હતો.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુઃ ૧. આ કેસમાં ઉભી થયેલી સ્થિતિ જેવી સ્થિતિમાં, ઉચ્ચ અદાલતે મુદ્દાના ગુણદોષમાં જવાને બદલે સમાધાન પંચ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખના આદેશને રદ કરવો જોઈતો હતો અને આવકવેરાના કમિશનર, મુંબઈ વિરુદ્ધ અધિનિયમ ૨૩૪ એ, ૨૩૪ બી અને ૨૩૪ સી હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજની માફી સંબંધિત મુદ્દાને નવા ધોરણે નક્કી કરવા માટે સમાધાન પંચને કમિશ્નર ઓફ ઇન્કમટ, મુંબઈ વિરુદ્ધ . અંજુમ એમ. એચ. ઘાસવાલા એન્ડ અધર્સ., (૨૦૦૨) ૧ એસસીસી ૬૩૩ માં ઠરાવ્યા મુજબ કેસ મોકલવો જોઈતો હતો અને બીજાને ૨૧.૧૦.૨૦૧૦ ના આવકવેરાના કમિશનર, જલંધર, (૨૦૧૧) ૧ એસ.સી.સી. ૧.[પરિચ્છેદ ૨૨] [૨૮૫–ઈ] મુજબ.

૨. જો કે, ઉચ્ચ અદાલત અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ કરી હતી જ્યારે તેણે અવલોકન કર્યું હતું કે તેઓ (ઉચ્ચ અદાલત) સેટલમેન્ટ કમિશનના તારીખ ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ ના આદેશમાં સમાવિષ્ટ નિર્દેશોને અપનાવે છે અને પછી વ્યાજ માફીના સંબંધમાં વાદગ્રસ્ત આદેશના ભાગ રૂપે ઉપરોક્ત નિર્દેશો આપે છે.હાઈકોર્ટનો આ અભિગમ સંપૂર્ણપણે અધિકારક્ષેત્ર વગરનો છે.[પેરા ૨૩] [૨૮૫–એફ–જી]

૩. ઉચ્ચ અદાલત એ જોવામાં નિષ્ફળ ગઈ કે સમાધાન આયોગના ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ તારીખના આદેશને હાઈકોર્ટ દ્વારા જ પ્રથમ રાઉન્ડમાં જે ૨૦૦૪ ના એસ. સી. એ. નંબર ૧૫૦૯૭ અને ૧૫૧૦૧માં બરતરફ કરવામાં આવ્યો હતો, આ અદાલત દ્વારા બ્રિજલાલમાં નિર્ધારિત અધિનિયમ પ્રકાશમાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં તે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે કે સમાધાન આયોગને કાયદાની કલમ ૧૫૪ હેઠળ આદેશો પસાર કરવાની કોઈ સત્તા નથી. [પેરા ૨૪] [૨૮૫–જી–એચ]

૪. સેટલમેન્ટ કમિશનના ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ તારીખના આદેશને અધિનિયમ ની કલમ ૧૫૪ હેઠળ પસાર કરવામાં આવ્યો હોવાના આધારે અધિનિયમ માં પહેલેથી જ ખોટો ઠેરવવામાં આવ્યો હોવાથી, તે ન તો કોઈ હેતુ માટે અસ્તિત્વમાં હતો અને ન તો હાઈકોર્ટ દ્વારા તેને રિટ જારી કરવાના તેમના આદેશનો ભાગ બનાવવા માટે તેના પર ઓછો આધાર રાખી શકાય.[પેરા ૨૫] [૨૮૬–એ–બી]

૫. તેથી, અયોગ્ય હુકમ અને સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશને તે હદ સુધી બાજુ પર રાખવામાં આવે છે કે તેણે વ્યાજની માફીના સંબંધમાં મુદ્દો નક્કી કર્યો હતો અને માફી સંબંધિત મુદ્દાને

નક્કી કરવા માટે સેટલમેન્ટ કમિશનને કેસ રિમાન્ડમાં મોકલ્યો હતો. સંબંધિત પક્ષકારોને તક આપ્યા બાદ ઘાસવાલા અને બ્રિજલાલમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને આકારણી (અહીંથી અપીલકર્તાઓ) દ્વારા નવેસરથી ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ.[પેરા ૨૬][૨૮૬–બી–સી]

આવકવેરાના કમિશનર, મુંબઈ વિ. અંજુમ એમ. એચ. ઘાસવાલા અને અન્ય. (૨૦૦૨) ૧ એસસીસી ૬૩૩:[૨૦૦૧] ૪ પૂરક.એસસીઆર ૩૦૩; બ્રિજ લાલ અને ઓ. આર. એસ. વિ.આવકવેરાના કમિશનર, જલંધર (૨૦૧૧) ૧ .એસ.સી.સી. ૧:[૨૦૧૦] ૧૧ એસ. સી. આર. ૧૧૬૭–પર આધાર રાખ્યો.

કેસ કાયદો સંદર્ભ

[૨૦૦૧] ૪ પૂરક.એસસીઆર ૩૦૩ એ પેરા ૧૬ પર આધાર રાખ્યો હતો.

[૨૦૧૦] ૧૧ એસસીઆર ૧૧૬૭ એ પેરા ૧૬ પર આધાર રાખ્યો હતો.

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડીક્શનઃસિવિલ અપીલ નં.૨૪૯૧–૨૪૯૨ ઓફ ૨૦૧૯.

૨૦૧૪ની ૭૮૧૪ અને ૭૮૨૦ નંબરની વિશેષ સીવીલ અરજીમાં અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાત હાઈકોર્ટના ૨૮.૦૭.૨૦૧૬ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અરજદારો તરફે આર. પી. ભટ્ટ, સિનિયર એડ., એસ. સુકુમારન, આનંદ સુકુમાર, ભુપેશ કુમાર પાઠક, સુશ્રી મીરા માથુર, વકીલો.

સામાવાળા તરફે રાધાકૃષ્ણન, સિનિયર એડ., સુશ્રી પૂર્ણિમા ભટ કાક, જોહેબ હુસૈન (શ્રીમતી અનિલ કટિયાર માટે), વકીલ

કોર્ટનો ચુકાદો અભય મનોહર સપ્રે, ન્યાયમુર્તિ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

૧. પરવાનગી આપવામાં આવી છે.

૨. આ અપીલ ૨૦૧૪ના એસ. સી. એ. ૭૮૧૪ અને ૭૮૨૦માં અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા પસાર કરાયેલા અંતિમ ચુકાદા અને તારીખ ના આદેશ સામે નિર્દેશિત કરવામાં આવી છે, જેમાં ઉચ્ચ અદાલતે સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓ (એસ. સી. એ.) નો નિકાલ કર્યો હતો.

૩. આ અપીલમાં સામેલ મુદ્દાની સમીક્ષા કરવા માટે, કેટલીક સંબંધિત હકીકતો નિર્ધારિત કરવી જરૂરી છે.

૪. અહીં અપીલકર્તાઓ સામાવાળા (કરપાત્ર) છે અને અહીં સામાવાળા (મહેસૂલ) ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષની અરજીઓ (એસ. સી. એ.) માં અરજદારો છે જેમાંથી આ અપીલ થાય છે.

૫. એસ. એલ. પી. ૨૧૧૩૯/૨૦૧૭ માં અપીલકર્તા એક ખાનગી મર્યાદિત કંપની છે અને એસ. એલ. પી. ૨૧૧૪૦/૨૦૧૭ માં અપીલકર્તા ઉક્ત કંપનીના પ્રમોટર ડિરેક્ટર છે.૧૯.૦૧.૧૯૯૪ ના રોજ , આવકવેરો અધિનિયમ , ૧૯૬૧ (ત્યારબાદ "અધિનિયમ " તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) હેઠળ અપીલકર્તાઓ (કરદાતા) ના પરિસરમાં તપાસ અને જપ્તીની કામગીરી હાથ ધરવામાં આવી હતી.

૬. તપાસ અને જપ્તીની કામગીરીના પરિણામે કરવેરાની જવાબદારી નક્કી કરવા માટે શરૂ કરવામાં આવેલી આકારણીની કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન, ૧૨.૦૩.૧૯૯૬ અને ૦૩.૦૯.૧૯૯૬ ના રોજ અપીલકર્તાઓએ સમાધાન આયોગ સમક્ષ સમાધાન અરજીઓ દાખલ કરી હતી અને અધિનિયમ ના પ્રકરણ XIXA હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલી પ્રક્રિયા અનુસાર તેમની કરવેરાની બાબતોનું સમાધાન કરવાની રજૂઆત કરી હતી.

૭. ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ પર, સમાધાન પંચે અધિનિયમ ની કલમ ૨૪પડી (૪) હેઠળ આદેશ પસાર કર્યો હતો. ઉપરોક્ત આદેશ દ્વારા સમાધાન પંચે અમુક વધારા કર્યા હતા અને અધિનિયમ ની કલમ ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી હેઠળ વ્યાજ માફ કર્યું હતું.

૮. અપીલકર્તાઓ (કરપાત્ર) એ દુઃખ અનુભવ્યું અને સમાધાન પંચ સમક્ષ તેના તારીખના ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશમાં સુધારો કરવા માટે ૨૯.૧૨.૨૦૦૦ પર સુધારણા અરજીઓ દાખલ કરી.મહેસૂલ (આવકવેરાના કમિશનર) પણ ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશથી વ્યથિત થયા હતા અને ૨૬.૦૭.૨૦૦૨ પર સમાધાન પંચ સમક્ષ અધિનિયમ ની કલમ ૧૫૪ હેઠળ સુધારણા અરજી દાખલ કરી હતી.

૯. તારીખ ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ ના આદેશ દ્વારા, સમાધાન પંચે અપીલકર્તાઓ (કરપાત્ર) દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓને ફગાવી દીધી હતી અને પ્રતિવાદીઓ (મહેસૂલ) દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને આંશિક રીતે મંજૂરી આપી હતી, જેમાં વ્યાજ માફી સાથે સંબંધિત તેના તારીખ ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો, જે અપીલકર્તાઓ (કરપાત્ર) ને આપવામાં આવ્યો હતો.અપીલકર્તાઓ (કરદાતા) સમાધાન આયોગ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ તારીખના આદેશથી વ્યથિત થયા

હતા અને ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં બે અલગ–અલગ અરજીઓ (૨૦૦૪ની એસ.સી.એ. નં.૧૫૦૯૭ અને ૧૫૧૦૧) દાખલ કરી હતી.

૧૦. ઉચ્ચ અદાલત ૦૩.૦૩.૨૦૧૪ ના આદેશ દ્વારા અરજીઓ (એસ.સી.એ.) ને મંજૂરી આપી હતી અને સમાધાન આયોગ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ ના આદેશને રદ કર્યો હતો અને સમાધાન આયોગ દ્વારા તારીખ ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશ સામે મહેસૂલને ઉપલબ્ધ ઉપાયોને અનુસરવાની સ્વતંત્રતા આપી હતી.

૧૧. તેથી મહેસૂલને દુઃખ થયું અને તેણે તેની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવતા ૨૦૧૪ના ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશ સામે બે અરજીઓ (૨૦૧૪નો એસ.સી.એ. નં.૭૮૧૪ અને ૨૦૧૪નો ૭૮૨૦) દાખલ કરી.ઉચ્ચ અદાલત જોકે અંતિમ ફકરામાં અવલોકન કર્યું હતું કે અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો છે, તેમ છતાં અરજીઓ (એસ. સી. એ.) ને મંજૂરી આપવામાં આવી છે અને ફકરા ૧૩ માં નીચેના નિર્દેશો પસાર કરીને સમાધાન આયોગના તા.૧૧/૦૮/૨૦૦૦ ના આદેશમાં ફેરફાર કર્યો હતો, જે નીચે મુજબ છેઃ

> "આ સંજોગોમાં, અમે સેટલમેન્ટ કમિશનના તારીખ ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશમાં ફેરફાર કરવા માટે સેટલમેન્ટ કમિશનના તારીખ

૧૧.૧૦.૨૦૦૨ ના આદેશમાં સમાવિષ્ટ નિર્દેશોના સંદર્ભમાં વ્યાજની માફીને ઉલટાવીએ છીએ.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, અમે સેટલમેન્ટ કમિશનરના ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના મૂળ આદેશમાં ફેરફાર કરવા માટે સમાન નિર્દેશો અપનાવીએ છીએ."

૧૨. તે આ આદેશની વિરુદ્ધ છે, અપીલકર્તાઓ (કરપાત્ર) એ વ્યથિત અનુભવ્યું અને આ અદાલતમાં વિશેષ રજા દ્વારા હાલની અપીલ દાખલ કરી છે.

૧૩. તેથી, આ અપીલમાં વિચારણા માટે જે ટૂંકો પ્રશ્ન ઊભો થાય છે તે એ છે કે શું હાઈકોર્ટ અરજીઓ (એસસીએ) ને મંજૂરી આપવામાં ન્યાયી હતી અને તેથી સમાધાન આયોગ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ ના આદેશમાં ફેરફાર કરવામાં ન્યાયી ઠેરવવામાં આવી હતી.

૧૪. અપીલકર્તાઓ તરફથી વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી આર. પી. ભટ્ટ અને સામાવાળા તરફથી વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કે. રાધાકૃષ્ણનને સાંભળવામાં આવ્યા હતા.

૧૫. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી અને પક્ષકારો દ્વારા દાખલ કરાયેલી લેખિત રજુઆતોો સહિત કેસના રેકોર્ડના અવલોકન પર, અમે અપીલને

મંજૂરી આપવા અને ઉલ્લંઘન કરવામાં આવેલા અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખીને ગુણદોષ પર પ્રશ્નમાં નવેસરથી નિર્ણય લેવા માટે સમાધાન આયોગને કેસ મોકલવા માટે ઇચ્છુક છીએ.

૧૬. શરૂઆતમાં, અમે એ ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય માનીએ છીએ કે આ અપીલમાં સામેલ મુદ્દો આ અદાલતના બે બંધારણીય બેંચના નિર્ણય દ્વારા નિર્ધારિત કાયદા દ્વારા સંચાલિત થાય છે.એક આવકવેરાના કમિશનર, મુંબઈ વિરુદ્ધ માં ૧૮.૧૦.૨૦૦૧ નાં રોજ રજુ કરવામાં આવ્યું હતું. અંજુમ એમ. એચ. ઘસ્વાલા એન્ડ ઓર્સ., (૨૦૦૨) ૧ એસસીસી ૬૩૩ અને બીજાને બ્રિજ લાલ એન્ડ ઓર્સ. વિરુદ્ધ આવકવેરાના કમિશનર, જલંધર, (૨૦૧૧) ૧ એસ.સી.સી. ૧. માં ૨૧.૧૦.૨૦૧૦ પર પ્રસ્તુત કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૭. જ્યાં સુધી ઘાસવાલા (ઉપરોક્ત) માં આપવામાં આવેલા નિર્ણયનો સંબંધ છે, તેમાં સામેલ પ્રશ્ન એ હતો કે શું અધિનિયમ ની કલમ ૨૪૫ બી હેઠળ રચાયેલ સમાધાન આયોગને અધિનિયમ ની કલમ ૨૩૪ એ, ૨૩૪ બી અને ૨૩૪ સી હેઠળ વસૂલવામાં આવતા વ્યાજને ઘટાડવાનો અથવા માફ કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે કે કેમ જ્યારે અધિનિયમ ની કલમ ૨૪૫ ડી હેઠળ સમાધાનનો આદેશ પસાર કરવામાં આવે છે. સમાધાન પંચની સત્તાઓના સંદર્ભમાં અધિનિયમ ની યોજનાની તપાસ કર્યા પછી, ન્યાયમૂર્તિ સંતોષ હેગડેએ બેન્ચ વતી નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૩૫. ઉપર જણાવેલા કારણોસર, અમારું માનવું છે કે આયોગ કલમ ૨૪પડી (૪) અને (૬) હેઠળ તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને કલમ ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી હેઠળ વૈધાનિક રીતે ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજને ઘટાડવાની અથવા માફ કરવાની સત્તા ધરાવતું નથી, સિવાય કે કાયદાની કલમ ૧૧૯ હેઠળ બોર્ડ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા પરિપત્રો હેઠળ રાહત આપવાની હદ છે.

૧૮. જ્યાં સુધી બ્રિજલાલ (ઉપરોક્ત) માં આપવામાં આવેલા નિર્ણયની વાત છે, ત્યાં સુધી આ અદાલતે નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોની તપાસ કરી હતી:

"(I) શું કલમ ૨૩૪બી ઉપરોક્ત અધિનિયમના પ્રકરણ XIXA હેઠળ સમાધાન આયોગની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે?

(૨) જો ઉપરોક્ત પ્રશ્નનો જવાબ હકારાત્મક હોય, તો આવા વ્યાજ વસૂલવા માટેનો અંતિમ મુદ્દો શું છે–શું આવા વ્યાજની ગણતરી કલમ ૨૪પડી (૧) હેઠળ આદેશની તારીખ સુધી અથવા કલમ ૨૪પડી (૪) હેઠળ આયોગના આદેશની તારીખ સુધી થવી જોઈએ?

(૩) મૂળ કાર્યવાહીમાં આવું ન કરવામાં આવ્યું હોવા છતાં, શું સમાધાન પંચ કલમ ૨૩૪બી હેઠળ વ્યાજ વસૂલવા માટે ઉપરોક્ત અધિનિયમ ની કલમ ૧૫૪ લાગુ કરીને તેની પૂર્ણ થયેલી કાર્યવાહી ફરી શરૂ કરી શકે છે?"

૧૯. આ પ્રશ્નોની તપાસ કર્યા પછી, આ અદાલતે તત્કાલીન વિદ્વાન સીજેઆઈ, ન્યાયમૂર્તિ એસ. એચ. કાપડિયા દ્વારા બોલતા નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપ્યા હતા:

" (૧) કલમ ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી અધિનિયમ ના પ્રકરણ XIXA હેઠળ સમાધાન આયોગની કાર્યવાહીને અહીં ઉપર દર્શાવેલ હદ સુધી લાગુ પડે છે.

(૨) નિષ્કર્ષ (૧) ના પરિણામે, કલમ ૨૩૪બી હેઠળ વ્યાજ વસૂલવા માટેનો અંતિમ મુદ્દો કલમ ૨૪પડી (૧) હેઠળ આદેશની તારીખ સુધી રહેશે અને કલમ ૨૪પડી (૪) હેઠળ સમાધાનના આદેશની તારીખ સુધી નહીં.

(૩) સમાધાન પંચ અધિનિયમ ની કલમ ૧૫૪ નો ઉપયોગ કરીને તેની પૂર્ણ થયેલી કાર્યવાહીને ફરીથી ખોલી શકતું નથી જેથી કલમ ૨૩૪ બી હેઠળ વ્યાજ વસૂલ કરી શકાય, ખાસ કરીને કલમ ૨૪૫–I ને ધ્યાનમાં રાખીને.

૨૦. ઉપરોક્ત બે નિર્ણયોમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અપીલમાં વિચારણા માટે પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે શું ઉચ્ચ અદાલત મહેસૂલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓ (એસસીએ) ને મંજૂરી આપવામાં ન્યાયી હતી.

૨૧. તે વિવાદમાં નથી કે જ્યારે સમાધાન પંચે અપીલકર્તાઓ (મેળવનાર) ની અરજીનો નિકાલ કરવા પર પ્રથમ આદેશ પસાર કર્યો હતો, ત્યારે સમાધાન પંચની સત્તાઓ અંગેનો મુદ્દો આ અદાલતના કોઈપણ નિર્ણય દ્વારા ઉકેલાયો ન હતો.સમાધાન આયોગે આ કેસમાં આદેશ પસાર કર્યા બાદ આ બે નિર્ણયો લેવામાં આવ્યા હતા.તેથી, સમાધાન પંચ પાસે આ બે નિર્ણયોમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાના સંદર્ભમાં આ મુદ્દાની તપાસ કરવાનો કોઈ પ્રસંગ નહોતો.જોકે, તે સમયે આ મુદ્દો હાઈકોર્ટમાં અરજીઓ (એસસીએ) માં પેન્ડિંગ હતો.

૨૨. આ કેસમાં ઉભી થયેલી સ્થિતિ જેવી સ્થિતિમાં, ઉચ્ચ અદાલતે મુદ્દાના ગુણદોષમાં જવાને બદલે સમાધાન પંચ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખના આદેશને રદ કરવો જોઈતો હતો અને ઉપરોક્ત બે નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત વ્યાજ માફીના સંબંધમાં સમાધાન આયુક્તની સત્તાઓના અવકાશ અને હદને ધ્યાનમાં રાખીને

અધિનિયમ ની કલમ ૨૩૯એ, ૨૩૯બી અને ૨૩૯સી હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજની માફી સંબંધિત મુદ્દાને નવેસરથી નક્કી કરવા માટે સમાધાન પંચને કેસ મોકલવો જોઈતો હતો.

૨૩. જો કે, ઉચ્ચ અદાલત એક અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ કરી હતી જ્યારે તેણે પેરા ૧૩ (ઉપર ટાંકવામાં આવેલ) માં અવલોકન કર્યું હતું કે તેઓ (ઉચ્ચ અદાલત) સેટલમેન્ટ કમિશનના તારીખ ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ ના આદેશમાં સમાવિષ્ટ નિર્દેશોને અપનાવે છે અને પછી વ્યાજ માફીના સંબંધમાં વાદગ્રસ્ત આદેશના ભાગ રૂપે ઉપરોક્ત નિર્દેશો આપે છે.હાઈકોર્ટનો આ અભિગમ સંપૂર્ણપણે અધિકારક્ષેત્ર વગરનો છે.

૨૪. ઉચ્ચ અદાલત એ જોવામાં નિષ્ફળ ગઈ કે સમાધાન પંચના ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ તારીખના આદેશને ઉચ્ચ અદાલત પોતે જ પ્રથમ રાઉન્ડમાં એસ. સી. એ. નંબર ૧૫૦૯૭ અને ૧૫૧૦૧માં પસાર કરેલા ૦૩.૦૩.૨૦૧૪ ના આદેશ દ્વારા બરતરફ કરી દીધો હતો, જે આ અદાલત દ્વારા બ્રિજલાલ (ઉપરોક્ત) માં નિર્ધારિત કાયદાના પ્રકાશમાં છે, જેમાં તે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે કે સમાધાન પંચને કલમ ૧૫૪ હેઠળ આદેશો પસાર કરવાની કોઈ સત્તા નથી (નિષ્કર્ષ III જુઓ).

૨૫. સેટલમેન્ટ કમિશનના ૧૧.૧૦.૨૦૦૨ તારીખના આદેશને અધિનિયમ ની કલમ ૧૫૪ હેઠળ પસાર કરવામાં આવ્યો હોવાના આધારે અધિનિયમ માં પહેલેથી જ ખોટો ઠેરવવામાં આવ્યો હોવાથી, તે ન તો કોઈ હેતુ માટે અસ્તિત્વમાં હતો અને ન તો હાઈકોર્ટ દ્વારા તેને રિટ જારી કરવાના તેમના આદેશનો ભાગ બનાવવા માટે તેના પર ઓછો આધાર રાખી શકાય.

૨૬. અમે ઉપર જે ધાર્યું છે તેના પ્રકાશમાં, અમે વાદગ્રસ્ત આદેશ અને સમાધાન આયોગ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખના આદેશને રદ કરવાનું યોગ્ય માનીએ છીએ, જ્યાં સુધી તેણે વ્યાજની માફીના સંબંધમાં આ મુદ્દાનો નિર્ણય લીધો હતો અને આ અદાલત દ્વારા ઘાસવાલા (ઉપરોક્ત) અને બ્રિજલાલ (ઉપરોક્ત) માં સંબંધિત પક્ષોને તક આપ્યા પછી નિર્ધારિત કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને કરદાતા (અહીં અપીલકર્તાઓ) દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજની માફી સંબંધિત મુદ્દાને નવેસરથી નક્કી કરવા માટે સમાધાન આયોગને કેસ મોકલી દીધો હતો.

૨૭. અપીલને તે મુજબ મંજૂરી આપવામાં આવે છે.ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલ વાદગ્રસ્ત આદેશ અને સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા સેટલમેન્ટ એપ્લિકેશન નં.૧૦/એસ /૦૯૫/૯૫૯૬/આઇટી અને ૧૦/એસ/૦૨૯/૯૫૯૬ આઇ.ટી. માં પસાર કરાયેલ ૧૧.૦૮.૨૦૦૦ તારીખનો આદેશ રદ કરવામાં આવ્યો છે.

૨૮. જો કે, અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે અમે કેસને સેટલમેન્ટ કમિશનને રિમાન્ડ કરવા માટે અભિપ્રાય બનાવતી વખતે મુદ્દાની યોગ્યતાઓ પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો નથી. સેટલમેન્ટ કમિશન તદનુસાર આ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈપણ અવલોકનોથી પ્રભાવિત થયા વિના બાબતનો નિર્ણય કરશે. આ આદેશની તારીખથી છ મહિનાની અંદર સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા આ બાબતનો નિર્ણય લેવા દો.

અપીલોને મંજૂરી આપવામાં આવી

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.